

CHUYÊN ĐỀ 10.

HỌC TẬP VÀ LÀM THEO TƯ TƯỞNG, ĐẠO ĐỨC VÀ PHONG CÁCH CỦA HỒ CHÍ MINH

TS.Nguyễn Thị Tú Trinh¹

I. KHÁI QUÁT PHONG TRÀO HỌC TẬP VÀ LÀM THEO TƯ TƯỞNG, ĐẠO ĐỨC VÀ PHONG CÁCH CỦA HỒ CHÍ MINH

1. Giới thiệu khái quát về phong trào học tập và làm theo tư tưởng, đạo đức và phong cách của Hồ Chí Minh

- Chỉ thị số 23 -CT/TW ngày 27 tháng 3 năm 2003 của Ban Bí thư về đẩy mạnh nghiên cứu, tuyên truyền, giáo dục tư tưởng Hồ Chí Minh trong giai đoạn mới có xác định mục đích: “Tạo ra phong trào rèn luyện phẩm chất đạo đức cách mạng theo gương Bác Hồ vĩ đại, đẩy lùi sự suy thoái đạo đức, lối sống”.

- Năm 2005, Bộ Chính trị khóa IX đã quyết định làm điểm việc tổ chức Cuộc vận động “*Học tập và làm theo tấm gương đạo đức Hồ Chí Minh*”. Trên cơ sở kết quả việc làm điểm, ngày 7-11-2006, Bộ Chính trị khóa X ban hành Chỉ thị 06-CT/TW về tổ chức Cuộc vận động “*Học tập và làm theo tấm gương đạo đức Hồ Chí Minh*”.

¹ Trưởng bộ môn Chính trị - Xã hội, Khoa Chính trị - Luật

- Đại hội XII (2016) của Đảng tiếp tục khẳng định “*đẩy mạnh việc học tập và làm theo tư tưởng, đạo đức, phong cách Hồ Chí Minh*; coi đó là công việc thường xuyên của các tổ chức Đảng, các cấp chính quyền, các tổ chức chính trị - xã hội, địa phương, đơn vị gắn với chống suy thoái về tư tưởng chính trị, đạo đức, lối sống và những biểu hiện “*tự diễn biến*”, “*tự chuyển hóa*” trong nội bộ”. Mục đích, yêu cầu của việc tiếp tục đẩy mạnh việc học tập và làm theo tư tưởng, đạo đức, phong cách Hồ Chí Minh được xác định cao hơn, phạm vi rộng hơn so với Chỉ thị 06-CT/TW và Chỉ thị 03-CT/TW. Trong đó, nhấn mạnh, chống suy thoái tư tưởng chính trị, đạo đức, lối sống, nhất là về tư tưởng chính trị và các biểu hiện “*tự diễn biến*”, “*tự chuyển hóa*” trong nội bộ; góp phần xây dựng Đảng trong sạch, vững mạnh về chính trị, tư tưởng, tổ chức và đạo đức.

Lần đầu tiên trong Văn kiện Đại hội XII của Đảng khẳng định xây dựng Đảng trong sạch, vững mạnh không chỉ về chính trị, tư tưởng, tổ chức, mà còn nhấn mạnh xây dựng Đảng về đạo đức. Đây cũng là lần đầu tiên “*phong cách Hồ Chí Minh*” được nhấn mạnh chính thức trong văn kiện Đại hội Đảng.

- Ngày 15-5-2016, Bộ Chính trị khóa XII đã ban hành Chỉ thị 05 về “*Đẩy mạnh việc học tập và làm theo tư tưởng, đạo đức, phong cách Hồ Chí Minh*”, với trọng tâm là học tập và làm theo phong cách, tác phong Hồ Chí Minh về: dân chủ, nêu gương, quần chúng, khoa học, nói đi đôi với làm..., với mục tiêu tạo động lực mới trong việc đổi mới phong cách, tác phong công tác của đội ngũ cán bộ, đảng viên, nhất là người đứng đầu các cấp, các ngành.

- Ngày 08/9/2016, Thủ tướng Chính phủ thông qua Chỉ thị số 27 – CT – TTG về việc đẩy mạnh học tập và làm theo tư tưởng, đạo đức, phong cách Hồ Chí Minh trong ngành giáo dục.

- Ngày 16 tháng 3 năm 2017, Bộ giáo dục và Đào Tạo thông qua Kế hoạch Số 178/KH-BGDĐT về việc triển khai Chỉ thị số 05-CT/TW đẩy mạnh học tập và làm theo tư tưởng, đạo đức, phong cách Hồ Chí Minh trong ngành Giáo dục

- Chủ đề năm 2021: “*Học tập và làm theo tư tưởng, đạo đức, phong cách Hồ Chí Minh về ý chí tự lực, tự cường và khát vọng phát triển đất nước phồn vinh, hạnh phúc*”

2. Mục đích cuộc vận động

- Làm cho toàn Đảng, toàn dân nhận thức sâu sắc về những nội dung cơ bản và giá trị to lớn của tư tưởng, đạo đức, và phong cách của Hồ Chí Minh.

- Tạo sự chuyển biến mạnh mẽ về ý thức tu dưỡng, rèn luyện đạo đức
- Nâng cao đạo đức cách mạng, đẩy lùi sự suy thoái về tư tưởng chính trị, đạo đức, lối sống và các tệ nạn xã hội ...

II. THỰC TRẠNG VỀ SUY THOÁI ĐẠO ĐỨC CỦA CÁN BỘ ĐẢNG VIÊN VÀ NHÂN DÂN

Trong những năm qua, nền kinh tế đất nước chuyển sang cơ chế kinh tế thị trường định hướng xã hội chủ nghĩa đã đưa nước ta đạt được nhiều thành tựu to lớn về kinh tế và an sinh xã hội, đời sống nhân dân được cải thiện đáng kể so với trước. Tuy nhiên, mặt trái của kinh tế thị trường cùng với sự du nhập ào ạt của nền văn hóa phương Tây đã tác động tiêu cực đến đạo đức, tư duy và lối sống của một bộ phận cán bộ, đảng viên và nhân dân. Biểu hiện như:

Một là, chủ nghĩa cá nhân, lối sống ích kỷ, thực dụng, vụ lợi đang có xu hướng ngày càng phát triển.

Hai là, nạn tham nhũng, đưa hối lộ, lãng phí của công...diễn ra tại nhiều ngành, nhiều địa phương và trên nhiều lĩnh vực.

Ba là, suy thoái về đạo đức trong nghề nghiệp, trong kinh doanh, tệ nạn xã hội đang gia tăng mạnh mẽ.

Bốn là, suy thoái về đạo đức trong quan hệ gia đình, quan hệ giữa cá nhân với xã hội. Tranh chấp tài sản, con cái ngược đãi cha mẹ, bạo lực gia đình, lạm dụng tình dục trẻ em

Năm là, đạo đức trong học đường đang có nguy cơ xuống cấp. Học sinh rơi vào những tệ nạn xã hội, bạo lực học đường; không kính trọng thầy cô, xem thường bạn bè, mọi người xung quanh; không hiếu thảo với ông bà cha mẹ; Từ đó làm suy thoái những giá trị đạo đức truyền thống tốt đẹp của dân tộc.

Sáu là, tình trạng chạy theo thành tích, chạy điểm, chạy trường đang có xu hướng diễn biến phức tạp.

Tính chất nghiêm trọng của sự suy thoái về đạo đức và lối sống của người Việt Nam hiện nay đang trở thành nguy cơ, thách thức rất lớn đến những giá trị văn hóa tốt đẹp của dân tộc, làm ảnh hưởng trực tiếp đến chế độ XHCN mà Hồ Chí Minh đã lựa chọn cho dân tộc Việt Nam.

III. NỘI DUNG TƯ TƯỞNG ĐẠO ĐỨC CỦA HỒ CHÍ MINH

1. Khái niệm đạo đức

Đạo đức là một hình thái ý thức xã hội, là tổng hợp những nguyên tắc, chuẩn mực của xã hội, nhờ đó con người tự giác điều chỉnh hành vi của mình sao cho phù hợp với lợi ích, hạnh phúc của con người, vì sự tiến bộ của xã hội trong mối quan hệ giữa con người với con người, giữa cá nhân và xã hội.

Cấu trúc của đạo đức

Ý thức đạo đức: sự thể hiện thái độ nhận thức của con người trước hành vi của mình trong sự đối chiếu với hệ thống chuẩn mực hành vi và những quy tắc đạo đức xã hội đặt ra.

Hành vi đạo đức: là hành động tự giác được thúc đẩy bởi một động cơ có ý thức

Quan hệ đạo đức: là hệ thống những quan hệ XH, tác động qua lại giữa người với người.

2. Nội dung cơ bản của Tư tưởng Hồ Chí Minh về Đạo đức

a) *Quan điểm về những chuẩn mực đạo đức của Hồ Chí Minh*

Tư tưởng đạo đức Hồ Chí Minh là đạo đức trong hành động, lấy hiệu quả thực tế làm thước đo. Do vậy, Người luôn đặt đạo đức bên cạnh tài năng, gắn đức với tài, lời nói đi đôi với việc làm...

Đạo đức là nhân tố tạo lên sức hấp dẫn của chủ nghĩa xã hội: Sức hấp dẫn của CNXH trước hết là ở những giá trị đạo đức cao đẹp, ở phẩm chất của những người cộng sản ưu tú. Trong tư tưởng đạo đức Hồ Chí Minh, những phẩm chất, chuẩn mực đạo đức được nêu ra là phù hợp với từng đối tượng, Người nhấn mạnh phẩm chất này hay phẩm chất khác là nhằm đáp ứng yêu cầu của nhiệm vụ cách mạng trong từng thời kỳ nhất định. Từ đó, Người đã khái quát thành những chuẩn mực đạo đức chung, cơ bản nhất của con người Việt Nam trong thời đại mới.

Một là, trung với nước, hiếu với dân

Trung với nước, hiếu với dân, là phẩm chất đạo đức bao trùm quan trọng nhất và chi phối các phẩm chất khác.

Trung và hiếu là những khái niệm đạo đức cũ đã có từ lâu trong tư tưởng đạo đức truyền thống Việt Nam và phương Đông, phản ánh mối quan hệ lớn nhất và cũng là phẩm chất bao trùm nhất: “Trung với vua, hiếu với cha mẹ”. Phẩm chất này được Hồ Chí Minh sử dụng với những nội dung mới, rộng lớn: “Trung với nước, hiếu với dân”,

tạo nên một cuộc cách mạng trong quan niệm về đạo đức. Người nói: “Đạo đức cũ như người đầu ngược xuống đất chân chống lên trời. Đạo đức mới như người hai chân đứng vững được dưới đất, đầu ngưỡng lên trời” Đầu năm 1946, Người đã nói: “Đạo đức, ngày trước thì chỉ trung với vua, hiếu với cha mẹ. Ngày nay, thời đại mới, đạo đức cũng phải mới. Phải trung với nước. Phải hiếu với toàn dân, với đồng bào”.

Trước đây là “Trung với vua, hiếu với cha mẹ”, là trung quân, trung thành với vua; trung thành với vua cũng có nghĩa là trung thành với nước, vì vua với nước là một, vua là nước, nước là nước của vua. Còn “hiếu” thì chỉ thu hẹp trong phạm vi gia đình, là con thì phải hiếu thảo với cha mẹ. Tư tưởng “trung với nước, hiếu với dân” của Hồ Chí Minh không những kế thừa giá trị yêu nước truyền thống của dân tộc, mà còn vượt qua những hạn chế của truyền thống đó. Trung với nước là trung thành với sự nghiệp dựng nước và giữ nước. Nước ở đây là nước của dân, còn dân là chủ nhân của nước. Khi Hồ Chí Minh đặt vấn đề “Bao nhiêu lợi ích đều vì dân”. “Bao nhiêu quyền hạn đều của dân”. “Nói tóm lại, quyền hành và lực lượng đều ở nơi dân”. Đảng và Chính phủ là “đầy tớ nhân dân” chứ không phải “quan nhân dân để đè đầu cưỡi cổ nhân dân”, thì quan niệm về nước và dân đã hoàn toàn đảo lộn so với trước; rất ít lãnh tụ cách mạng đã nói về dân như vậy, điều này càng làm cho tư tưởng đạo đức Hồ Chí Minh vượt xa lên phía trước.

“Trung với nước, hiếu với dân, sẵn sàng chiến đấu hy sinh vì độc lập, tự do của Tổ quốc, vì chủ nghĩa xã hội. Nhiệm vụ nào cũng hoàn thành, khó khăn nào cũng vượt qua, kẻ thù nào cũng đánh thắng”. Luận điểm đó của Hồ Chí Minh vừa là lời kêu gọi hành động, vừa là định hướng chính trị - đạo đức cho mỗi người Việt Nam không chỉ trong cuộc đấu tranh cách mạng trước đây, hôm nay, mà còn lâu dài về sau nữa.

Hồ Chí Minh đã sử dụng khái niệm “trung, hiếu” trong tư tưởng đạo đức truyền thống dân tộc và bổ sung những giá trị đạo đức mới, mở rộng nội dung, hiện đại và phù hợp, “*Trung với nước, hiếu với dân*”, đã tạo nên một cuộc cách mạng trong quan niệm về đạo đức. Quan điểm về đạo đức cách mạng của Hồ Chí Minh khác hẳn về chất, vượt trội so với các quan điểm về đạo đức trong các xã hội cũ.

Hồ Chí Minh cho rằng, *trung với nước phải gắn liền hiếu với dân. Trung với nước*, là phải yêu nước, gắn liền với yêu chủ nghĩa xã hội, tuyệt đối trung thành với sự nghiệp cách mạng, với con đường đi lên của đất nước, suốt đời phấn đấu cho Đảng, cho cách mạng. *Hiếu với dân*, là phải thương dân, tin dân, thân dân, học hỏi dân, lấy trí tuệ

ở dân, kính trọng dân, lấy dân làm gốc, “. *phải* hết lòng hết sức phục vụ nhân dân. *Phải* yêu kính nhân dân. *Phải* thật sự tôn trọng quyền làm chủ của nhân dân”.

Hai là, cần, kiệm, liêm, chính, chí công vô tư

Cần, kiệm, liêm, chính, chí công vô tư là nội dung cốt lõi của đạo đức cách mạng, đó là phẩm chất đạo đức gắn liền với hoạt động hằng ngày của mỗi người, là *đại cương đạo đức* Hồ Chí Minh. Vì vậy, Hồ Chí Minh đã đề cập phẩm chất này nhiều nhất, thường xuyên nhất, từ *Đường Kách mệnh* đến bản *Di chúc* cuối cùng.

Hồ Chí Minh chỉ ra rằng, “bọn phong kiến ngày xưa nêu ra cần, kiệm, liêm, chính nhưng không bao giờ thực hiện mà lại bắt nhân dân tuân theo để phụng sự quyền lợi cho chúng. Ngày nay ta đề ra cần, kiệm, liêm, chính cho cán bộ thực hiện làm gương cho nhân dân theo để lợi cho nước cho dân”. Với ý nghĩa như vậy, cần, kiệm, liêm, chính, chí công vô tư cũng là một biểu hiện cụ thể của phẩm chất “trung với nước, hiếu với dân”.

“Cần, kiệm, liêm, chính, chí công vô tư” cũng là những khái niệm cũ trong đạo đức truyền thống dân tộc, được Hồ Chí Minh lọc bỏ những nội dung không phù hợp và đưa vào những nội dung mới đáp ứng yêu cầu của cách mạng.

“*Cần* tức là siêng năng, chăm chỉ, cố gắng dẻo dai”. “Muốn cho chữ *Cần* có nhiều kết quả hơn, thì phải có *kế hoạch* cho mọi công việc”. Cần tức là lao động cần cù, siêng năng; lao động có kế hoạch, sáng tạo, có năng suất cao; lao động với tinh thần tự lực cánh sinh, không lười biếng. Phải thấy rõ, “Lao động là *nghĩa vụ thiêng liêng, là nguồn sống, nguồn hạnh phúc của chúng ta*”.

Kiệm “là tiết kiệm, không xa xỉ, không hoang phí, không bừa bãi”. *Kiệm* tức là tiết kiệm sức lao động, tiết kiệm thì giờ, tiết kiệm tiền của của dân, của nước, của bản thân mình; không phô trương hình thức, không liên hoan chè chén lu bù. “Cần với kiệm, phải đi đôi với nhau, như hai chân của con người”. Bác Hồ thường nhắc nhở “*Phải cần kiệm xây dựng nước nhà*”.

Liêm “là trong sạch, không tham lam”; là liêm khiết, “luôn luôn tôn trọng giữ gìn của công, của dân”, “Liêm là không tham địa vị. Không tham tiền tài. Không tham sung sướng. Không ham người tâng bốc mình. Vì vậy mà quang minh chính đại, không bao giờ hủ hóa. Chỉ có một thứ ham là ham học, ham làm, ham tiến bộ”. “Chữ Liêm phải đi đôi với chữ Kiệm. Cũng như chữ Kiệm phải đi với chữ Cần. Có Kiệm mới Liêm được”.

Chính “nghĩa là không tà, nghĩa là thẳng thắn, đứng đắn. Điều gì không đúng

đần, thẳng thắn, tức là tà”. Chính được thể hiện rõ trong 3 mối quan hệ: “Đối với mình - Chớ tự kiêu, tự đại”. “Đối với người:... Chớ nịnh hót người trên. Chớ xem khinh người dưới. Thái độ phải chân thành, khiêm tốn,... Phải thực hành chữ Bác - Ái”. “Đối với việc: Phải để công việc nước lên trên, trước việc tư, việc nhà”. Bác Hồ đã dạy: “Việc *thiện* thì dù nhỏ mấy cũng làm. Việc *ác* thì dù nhỏ mấy cũng tránh”

Hồ Chí Minh cho rằng, các đức tính cần, kiệm, liêm, chính có quan hệ chặt chẽ với nhau, ai cũng phải thực hiện, song cán bộ, đảng viên phải là người thực hành trước để làm kiểu mẫu cho dân. Người thường nhắc nhở cán bộ, công chức, những người trong các công sở đều có nhiều hoặc ít quyền hạn. Nếu không giữ đúng cần, kiệm, liêm, chính thì dễ trở nên hủ bại, biến thành sâu mọt của dân.

Chí công vô tư, là hoàn toàn vì lợi ích chung, không vì tư lợi; là hết sức công bằng, không chút thiên vị, công tâm, luôn đặt lợi ích của Đảng, của nhân dân, của dân tộc lên trên hết, trước hết. Chí công vô tư là nêu cao chủ nghĩa tập thể, chống chủ nghĩa cá nhân. Người nói: “Đem lòng chí công vô tư mà đối với người, với việc”. “Khi làm bất cứ việc gì cũng đừng nghĩ đến mình trước, khi hưởng thụ thì mình nên đi sau”.

Đối lập với “chí công vô tư” là “*dĩ công vi tư*”, đó là điều mà đạo đức mới đòi hỏi phải chống lại.

Chí công vô tư, về thực chất là nối tiếp cần, kiệm, liêm, chính. Người giải thích: “Trước nhất là cán bộ các cơ quan, các đoàn thể, cấp cao thì quyền to, cấp thấp thì quyền nhỏ. Dù to hay nhỏ, có quyền mà thiếu lương tâm là có dịp đục khoét, có dịp “*dĩ công vi tư*”. Vì vậy, cán bộ phải thực hành chữ Liêm trước, để làm kiểu mẫu cho dân”.

Hồ Chí Minh quan niệm, đối với một quốc gia, cần, kiệm, liêm chính là thước đo sự giàu có về vật chất, vững mạnh về tinh thần; thể hiện sự văn minh, tiến bộ. Cần, kiệm, liêm, chính còn là nền tảng của đời sống mới, của các phong trào thi đua yêu nước. Để trở thành người có phẩm chất đạo đức tốt, phải hội đủ các yếu tố cần, kiệm, liêm, chính. Hồ Chí Minh coi cần, kiệm, liêm, chính là bốn đức tính cơ bản của con người, giống như bốn mùa của trời, bốn phương của đất; “Thiếu một đức, thì không thành người”.

Liêm “là trong sạch, không tham lam”; là liêm khiết, “luôn luôn tôn trọng giữ gìn của công, của dân”, “Liêm là không tham địa vị. Không tham tiền tài. Không tham sung sướng. Không ham người tặng bốc mình. Vì vậy mà quang minh chính đại, không bao giờ hủ hóa. Chỉ có một thứ ham là ham học, ham làm, ham tiến bộ”. “Chữ Liêm phải đi đôi với chữ Kiệm. Cũng như chữ Kiệm phải đi với chữ Cần. Có Kiệm mới Liêm được”.

Chính “nghĩa là không tà, nghĩa là thẳng thắn, đứng đắn. Điều gì không đứng đắn, thẳng thắn, tức là tà”. Chính được thể hiện rõ trong 3 mối quan hệ: “Đối với mình - Chớ tự kiêu, tự đại”. “Đối với người:... Chớ nịnh hót người trên. Chớ xem khinh người dưới. Thái độ phải chân thành, khiêm tốn,... Phải thực hành chữ Bác - Ái”. “Đối với việc: Phải để công việc nước lên trên, trước việc tư, việc nhà”. Bác Hồ đã dạy: “Việc thiện thì dù nhỏ mấy cũng làm. Việc ác thì dù nhỏ mấy cũng tránh”

Hồ Chí Minh cho rằng, các đức tính cần, kiệm, liêm, chính có quan hệ chặt chẽ với nhau, ai cũng phải thực hiện, song cán bộ, đảng viên phải là người thực hành trước để làm kiểu mẫu cho dân. Người thường nhắc nhở cán bộ, công chức, những người trong các công sở đều có nhiều hoặc ít quyền hạn. Nếu không giữ đúng cần, kiệm, liêm, chính thì dễ trở nên hủ bại, biến thành sâu mọt của dân.

Chí công vô tư, là hoàn toàn vì lợi ích chung, không vì tư lợi; là hết sức công bằng, không chút thiên vị, công tâm, luôn đặt lợi ích của Đảng, của nhân dân, của dân tộc lên trên hết, trước hết. Chí công vô tư là nêu cao chủ nghĩa tập thể, chống chủ nghĩa cá nhân. Người nói: “Đem lòng chí công vô tư mà đối với người, với việc”. “Khi làm bất cứ việc gì cũng đừng nghĩ đến mình trước, khi hưởng thụ thì mình nên đi sau”.

Đối lập với “chí công vô tư” là “*dĩ công vi tư*”, đó là điều mà đạo đức mới đòi hỏi phải chống lại.

Chí công vô tư, về thực chất là nối tiếp cần, kiệm, liêm, chính. Người giải thích: “Trước nhất là cán bộ các cơ quan, các đoàn thể, cấp cao thì quyền to, cấp thấp thì quyền nhỏ. Dù to hay nhỏ, có quyền mà thiếu lương tâm là có dịp đục khoét, có dịp ăn của dút, có dịp “*dĩ công vi tư*”. Vì vậy, cán bộ phải thực hành chữ Liêm trước, để làm kiểu mẫu cho dân”.

Hồ Chí Minh quan niệm, đối với một quốc gia, cần, kiệm, liêm chính là thước đo sự giàu có về vật chất, vững mạnh về tinh thần; thể hiện sự văn minh, tiến bộ. Cần, kiệm, liêm, chính còn là nền tảng của đời sống mới, của các phong trào thi đua yêu nước. Để trở thành người có phẩm chất đạo đức tốt, phải hội đủ các yếu tố cần, kiệm, liêm, chính. Hồ Chí Minh coi cần, kiệm, liêm, chính là bốn đức tính cơ bản của con người, giống như bốn mùa của trời, bốn phương của đất; “Thiếu một đức, thì không thành người”.

Ba là, thương yêu con người, sống có tình nghĩa

Kế thừa truyền thống nhân nghĩa của dân tộc, kết hợp với chủ nghĩa nhân đạo cộng sản, tiếp thu tinh thần nhân văn của nhân loại qua nhiều thập kỷ, cùng với việc thể

nghiệm chính bản thân mình qua hoạt động thực tiễn, Hồ Chí Minh đã xác định tình thương yêu con người là một trong những phẩm chất đạo đức cao đẹp nhất.

Theo Hồ Chí Minh, người cách mạng là người giàu tình cảm, có tình cảm cách mạng mới đi làm cách mạng. Vì yêu thương nhân dân, yêu thương con người mà sẵn sàng chấp nhận mọi gian khổ, hy sinh để đem lại độc lập cho dân tộc, tự do hạnh phúc cho con người.

Tình yêu thương con người, là tình cảm rộng lớn, trước hết dành cho những người nghèo khổ, những người bị mất quyền, những người bị áp bức, bị bóc lột không phân biệt màu da, dân tộc. Người cho rằng, nếu không có tình yêu thương như vậy thì không thể nói đến cách mạng, càng không thể nói đến chủ nghĩa xã hội và chủ nghĩa cộng sản.

Tình thương người, yêu đồng loại, yêu đồng bào, yêu đất nước mình là tư tưởng lớn, là mục tiêu phấn đấu của Người, đã được thể hiện ở sự ham muốn tốt bậc của Hồ Chí Minh “là làm sao cho nước ta được hoàn toàn độc lập, dân ta được hoàn toàn tự do, đồng bào ai cũng có cơm ăn áo mặc, ai cũng được học hành”. Đây là *yếu tố cốt lõi đầu tiên* tạo nên nền tảng tư tưởng đạo đức Hồ Chí Minh. Đó cũng là lý tưởng chính trị, lý tưởng đạo đức và là lý tưởng nhân văn của Người.

Tình thương yêu con người theo Hồ Chí Minh phải được xây dựng trên lập trường của giai cấp công nhân, thể hiện trong mối quan hệ hằng ngày với bạn bè, đồng chí, anh em, phải được thể hiện ở hành động cụ thể thiết thực. Nó đòi hỏi mỗi người phải chặt chẽ và nghiêm khắc với mình; rộng rãi, độ lượng và giàu lòng vị tha đối với người khác; phải có thái độ tôn trọng những quyền của con người, tạo điều kiện cho con người phát huy tài năng; nâng con người lên, kể cả những người nhất thời lầm lạc, chứ không phải là thái độ “dĩ hòa vi quý”, không phải hạ thấp, càng không phải vùi dập con người. Người thường dạy: “Hiểu chủ nghĩa Mác - Lênin là phải sống với nhau có tình có nghĩa. Nếu thuộc bao nhiêu sách mà sống không có tình có nghĩa thì sao gọi là hiểu chủ nghĩa

Mác - Lênin được”. Trong *Di chúc* Người viết: “Đầu tiên là công việc đối với con người”, “Phải có tình đồng chí thương yêu lẫn nhau”

Bốn là, tinh thần quốc tế trong sáng

Chủ nghĩa quốc tế là một trong những phẩm chất quan trọng nhất của đạo đức cộng sản chủ nghĩa. Điều này được bắt nguồn từ bản chất của giai cấp công nhân, nhằm vào mối quan hệ rộng lớn vượt ra khỏi quốc gia dân tộc.

Hồ Chủ tịch là tượng trưng cao đẹp của chủ nghĩa yêu nước chân chính kết hợp

nhuần nhuyễn với chủ nghĩa quốc tế vô sản. Nội dung chủ nghĩa quốc tế trong tư tưởng Hồ Chí Minh rất rộng lớn và sâu sắc. Đó là sự tôn trọng, hiểu biết, thương yêu và đoàn kết với giai cấp vô sản toàn thế giới, với các dân tộc bị áp bức, với tất cả các dân tộc và nhân dân các nước, với những người tiến bộ trên toàn cầu, chống lại mọi sự chia rẽ, hằn thù, bất bình đẳng và phân biệt chủng tộc; chống lại chủ nghĩa dân tộc hẹp hòi, sô vanh, biệt lập và chủ nghĩa bành trướng bá quyền. Hồ Chí Minh chủ trương giúp bạn là tự giúp mình.

Đoàn kết quốc tế là nhằm thực hiện mục tiêu cách mạng Việt Nam, và những mục tiêu chung của thời đại, theo tinh thần “bốn phương vô sản đều là anh em”. Trong suốt cuộc đời hoạt động cách mạng, Hồ Chí Minh đã dày công xây đắp tinh thần đoàn kết hữu nghị giữa nhân dân Việt Nam và nhân dân thế giới và đã tạo ra một kiểu quan hệ quốc tế mới: đối thoại thay cho đối đầu, nhằm kiến tạo một nền *văn hóa hòa bình* cho nhân loại; là di sản thời đại vô giá của Người về hòa bình, hữu nghị, hợp tác phát triển giữa các dân tộc.

b) Quan điểm về những nguyên tắc xây dựng đạo đức mới

Nói đi đôi với làm, phải nêu gương về đạo đức

Nói đi đôi với làm, là nét đẹp trong đạo đức truyền thống của dân tộc được Hồ Chí Minh nâng lên một tầm cao mới, Người coi đây là nguyên tắc quan trọng bậc nhất trong xây dựng nền đạo đức mới. Nguyên tắc cơ bản này là sự thống nhất giữa lý luận và thực tiễn.

Hồ Chí Minh đã giáo dục mọi người và chính Người đã thực hiện điều đó một cách nghiêm túc và đầy đủ nhất. Người là tấm gương trong sáng tuyệt vời về lời nói đi đôi với việc làm. “Nói đi đôi với làm” đối lập hoàn toàn với thói đạo đức giả của giai cấp bóc lột, nói một đằng làm một nẻo, thậm chí nói mà không làm.

Nêu gương về đạo đức, là một nét đẹp của truyền thống văn hóa phương Đông. Hồ Chí Minh đòi hỏi cán bộ, đảng viên: “Trước hết, mình phải làm gương, gắng làm gương trong anh em, và khi đi công tác, gắng làm gương cho dân. Làm gương về cả ba mặt: Tinh thần, vật chất và văn hóa”. Sự gương mẫu của cán bộ, đảng viên trong lời nói và việc làm không chỉ là cách thức để giáo dục đạo đức cho quần chúng, mà còn là một phương pháp để tự giáo dục bản thân mình.

Xây đi đôi với chống

Xây, tức là xây dựng các giá trị, các chuẩn mực về đạo đức mới; *chống* là chống

các biểu hiện, các hành vi vô đạo đức.

Xây dựng đạo đức mới, phải được tiến hành bằng việc giáo dục những phẩm chất, những chuẩn mực đạo đức mới. Việc giáo dục đạo đức mới phải được tiến hành phù hợp với từng giai đoạn cách mạng, phù hợp với từng lứa tuổi, ngành nghề, giai cấp, tầng lớp và trong từng môi trường khác nhau; phải khơi dậy được ý thức đạo đức lành mạnh ở mỗi người. Theo Hồ Chí Minh, “Mỗi con người đều có thiện và ác ở trong lòng. Ta phải biết làm cho phần tốt ở trong mỗi con người nảy nở như hoa mùa xuân và phần xấu bị mất dần đi, đó là thái độ của người cách mạng”.

Chống, là chống lại cái xấu, cái sai, cái vô đạo đức, phải chống cho được chủ nghĩa cá nhân”; “phải kiên quyết *quét sạch chủ nghĩa cá nhân, nâng cao đạo đức cách mạng*, bồi dưỡng tư tưởng tập thể, tinh thần đoàn kết, tính tổ chức và tính kỷ luật”.

Tu dưỡng đạo đức suốt đời

Một nền đạo đức mới chỉ có thể được xây dựng trên cơ sở tự giác tu dưỡng đạo đức của mỗi người. Hồ Chí Minh luôn quan tâm, phải làm thế nào đó để mỗi người tự nhận thấy sâu sắc việc trau dồi đạo đức cách mạng là một việc “*sung sướng vẻ vang nhất trên đời*”. Do vậy, tu dưỡng đạo đức đòi hỏi mỗi người phải tự giác rèn luyện thông qua các hoạt động thực tiễn, trong công việc, trong các mối quan hệ của mình, phải nhìn thẳng vào mình, không tự lừa dối, phải thấy rõ cái hay, cái tốt, cái thiện của mình để phát huy và thấy rõ cái dở, cái xấu, cái ác của mình để khắc phục; phải kiên trì rèn luyện liên tục, tu dưỡng suốt đời, trong đó, thời tuổi trẻ đặc biệt quan trọng. Người tổng kết sâu sắc: “Đạo đức cách mạng không phải trên trời sa xuống. Nó do đấu tranh, rèn luyện bền bỉ hằng ngày mà phát triển và củng cố. Cũng như ngọc càng mài càng sáng, vàng càng luyện càng trong”.

3. Sinh viên học tập và làm theo tư tưởng, tấm gương đạo đức Hồ Chí Minh

a) Thực trạng đạo đức lối sống trong SV hiện nay

Một bộ phận sinh viên phai nhạt niềm tin, lý tưởng, mất phương hướng phấn đấu, không có chí lập thân, lập nghiệp; chạy theo lối sống thực dụng, sống thử, sống dựa dẫm, thiếu trách nhiệm, thờ ơ với gia đình và xã hội; thiếu trung thực, gian lận trong thi cử, chạy điểm, chạy trường, mua bằng cấp...

b) Nội dung học tập và làm theo tư tưởng, tấm gương đạo đức Hồ Chí Minh

- Xác định đúng vị trí, vai trò của đạo đức đối với cá nhân

Đạo đức là yếu tố cơ bản của nhân cách tạo nên giá trị của con người

- Kiên trì tu dưỡng theo các phẩm chất đạo đức Hồ Chí Minh
- + Yêu Tổ quốc
- + Yêu nhân dân
- + Yêu chủ nghĩa xã hội
- + Yêu lao động
- + Yêu khoa học và kỷ luật

Yêu Tổ quốc, Yêu như thế nào? Yêu là phải làm sao cho Tổ quốc ta giàu mạnh. Muốn cho Tổ quốc giàu mạnh thì phải ra sức lao động, ra sức tăng gia sản xuất, thực hành tiết kiệm.

Yêu nhân dân: Mình phải hiểu rõ sinh hoạt của nhân dân biết nhân dân còn cực khổ như thế nào, biết chia sẻ những lo lắng, những vui buồn, những công tác nặng nhọc với nhân dân.

Yêu chủ nghĩa xã hội: Yêu Tổ quốc, yêu nhân dân phải gắn liền với yêu chủ nghĩa xã hội, vì có tiến lên chủ nghĩa xã hội thì nhân dân mình mỗi ngày một no ấm thêm. Tổ quốc mỗi ngày một giàu mạnh thêm.

Yêu lao động: Muốn thật thà yêu Tổ quốc, yêu nhân dân, yêu chủ nghĩa xã hội thì phải yêu lao động, vì không có lao động thì chỉ là nói suông.

Yêu khoa học và kỷ luật: bởi vì tiến lên chủ nghĩa xã hội thì phải có khoa học và kỷ luật".

Theo người, để có được những phẩm chất như vậy, sinh viên phải rèn luyện cho mình những đức tính như: trung thành, tận tụy, thật thà và chính trực. Phải xác định rõ nhiệm vụ của mình, "không phải là hỏi nước nhà đã cho mình những gì. Mà phải tự hỏi mình đã làm gì cho nước nhà. Mình phải làm thế nào cho lợi ích nước nhà nhiều hơn. Mình đã vì lợi ích nước nhà mà hy sinh phấn đấu chừng nào". Trong học tập, rèn luyện, phải kết hợp lý luận với thực hành, học tập với lao động; phải chống mọi biểu hiện của chủ nghĩa cá nhân, chống tư tưởng hám danh, hám lợi. "Chống tâm lý ham sung sướng và tránh khó nhọc. Chống thói xem khinh lao động, nhất là lao động chân tay. Chống lười biếng, xa xỉ. Chống cách sinh hoạt ủy mị. Chống kiêu ngạo, giả dối, khoe khoang". Phải trả lời được câu hỏi: Học để làm gì? Học để phục vụ ai? Phải xác định rõ thế nào là tốt, thế nào là xấu? Ai là bạn, ai là thù?... Người chỉ rõ: "Đối với người, ai làm gì lợi ích cho nhân dân, cho Tổ quốc ta đều là bạn. Bất kỳ ai làm điều gì có hại cho nhân dân và Tổ quốc ta tức là kẻ thù. Đối với mình, những tư tưởng và hành động có lợi ích cho

Tổ quốc, cho đồng bào là bạn. Những tư tưởng và hành động có hại cho Tổ quốc và đồng bào là kẻ thù... Điều gì phải, thì phải cố làm cho kỳ được, dù là việc nhỏ. Điều gì trái, thì hết sức tránh, dù là một điều trái nhỏ".

Để học tập và làm theo tám gương đạo đức Hồ Chí Minh có hiệu quả thì sinh viên phải có sự tu dưỡng, rèn luyện hết mình, luôn luôn cố gắng phấn đấu vì gia đình quê hương đất nước, luôn yêu quê hương đất nước, giàu lòng nhân ái và tích cực làm theo tám gương đạo đức của Hồ Chí Minh trong cuộc sống.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Bộ Giáo dục và Đào tạo: *Giáo trình Tư tưởng Hồ Chí Minh*, tài liệu tập huấn, lưu hành nội bộ, Hà Nội, 2019.
2. Trường Chinh: *Chủ tịch Hồ Chí Minh và Cách mạng Việt Nam*, Nxb Thông tin lý luận, Hà Nội, 1992.
3. Phạm Văn Đồng : *Hồ Chủ tịch tinh hoa của dân tộc, lương tâm của thời đại*, Nxb Sự Thật, Hà Nội, 1976
4. Võ Nguyên Giáp (Chủ biên): *Tư tưởng Hồ Chí Minh và con đường cách mạng Việt Nam*, Nxb Chính trị quốc gia, Hà Nội, 1997.
5. Trần Văn Giàu: *Hồ Chí Minh vĩ đại một con người*, Nxb Chính trị quốc gia, Hà Nội, 2010
6. Hội đồng Trung ương chỉ đạo biên soạn giáo trình quốc gia các bộ môn khoa học Mác - Lênin, tư tưởng Hồ Chí Minh: *Giáo trình tư tưởng Hồ Chí Minh*, Nxb Chính trị quốc gia, Hà Nội, 2011.
7. Hồ Chí Minh: *Toàn tập, từ tập 1 đến tập 15*, Nxb Chính trị quốc gia, Hà Nội, 2011.
8. Song Thành: *Hồ Chí Minh - Nhà tư tưởng lỗi lạc*, Nxb lý luận Chính trị, Hà Nội, 2006.
9. Song Thành (Chủ biên): *Hồ Chí Minh - Tiểu sử*, Nxb Lý luận chính trị, Hà Nội, 2006.
10. Bùi Đình Phong: *Hồ Chí Minh văn hóa soi đường cho quốc dân đi*, Nxb. Tổng hợp thành phố Hồ Chí Minh, 2016